

СЕКЦІЯ 4

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

УДК: 159:373.2.922

Т. М. Яковлева

*вихователь закладу дошкільної освіти
(ясла-садок) №21 «Волошка»
Сумської міської ради*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РУХОВОГО ТА СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються питання взаємозв'язку рухового та сенсорного розвитку у вихованні дітей раннього віку в умовах закладу дошкільної освіти.

В статье рассматриваются вопросы взаимосвязи двигательного и сенсорного развития в воспитании детей раннего возраста в условиях учреждения дошкольного образования.

The article discusses the issues of the relationship between motor and sensory development in the upbringing of young children in the conditions of preschool education.

Ключові слова: *виховання, руховий розвиток, сенсорний розвиток, діти раннього віку, заклад дошкільної освіти.*

Ключевые слова: *воспитание, двигательное развитие, сенсорное развитие, дети раннего возраста, заведение дошкольного образования.*

Keywords: *education, motor development, sensory development, young children, preschool education institution.*

Постановка проблеми. Сформовані соціально-економічні умови в

країні змінили ставлення до дітей зі сторони дорослих. Напружений ритм життя вимагає від сучасної людини цілеспрямованості, наполегливості, впевненості в своїх силах і, звичайно ж, здоров'я. У той же час відсутність емоційно-психологічного благополуччя вдома чи в закладі дошкільної освіти може призвести до деформації особистості дитини, зменшення можливостей емоційного контакту з оточуючими, зростання труднощів у встановленні нових соціальних відносин.

Для раннього віку характерним є інтенсивний розвиток сенсорно-перцептивної сфери, вдосконалення відчуттів, сприймань, наочних уявлень, тому в сучасних умовах особливо актуальними завданнями є навчання дітей доступним руховим умінням, а також сенсорний розвиток починаючи з раннього віку. Методично правильно організована робота з рухового та сенсорного розвитку покликана задовольняти природну потребу дітей в русі, сприяти своєчасному оволодінню основними руховими навичками і вміннями, формувати позитивну самооцінку, вихованню аналітичного ставлення до себе і товаришів, пізнавальному та мовленнєвому розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями розвитку

дітей дошкільного віку у цілому займалися багато авторів-науковців. Так, автори О. Д. Дубогай, Б. П. Пангелов, Н. О. Фролова, М. І. Горбенко наголошують на недостатній розробленості механізмів, які обумовлюють взаємозв'язок рухових здібностей і пізнавальних процесів та необхідності підвищення освітньої спрямованості процесу фізичного виховання, інтеграцію рухових, пізнавальних і творчих процесів у гармонійному розвитку дитини [2].

Проблемі інтегрованого розвитку рухових і пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі фізичного виховання також присвячено дослідження А. А. Пивовар [5]. У роботах І. В. Макущенко обґрунтовується ефективність використання оздоровчих рухливо-пізнавальних ігор в процесі розвитку рухових умінь у загально-освітніх навчально-виховних закладах [4].

Видатні зарубіжні дослідники галузі дошкільної педагогіки (М. Монтессорі, О. Декролі), а також відомі представники вітчизняної дошкільної педагогіки та психології (О. В. Запорожець, А. П. Усова, Н. П. Сакулина та ін.) справедливо вважали, що сенсорне виховання, націлене на процес повноцінного сенсорного розвитку, є однією з провідних сторін дошкільного виховання. У роботах вітчизняних і зарубіжних психологів і фізіологів (О. І. Бронштейн і Є. П. Петрова, М. І. Касаткіна і О. І. Левікова, М. О. Шріфтзетцер, Дж. Гібсон і ін.) виділена важлива роль підвищення

тактильної чутливості, слухового аналізу в розвитку сприймання.

Проте, слід зазначити, що питання взаємозв'язку рухового та сенсорного розвитку дітей раннього віку в умовах закладу дошкільної освіти висвітлені в роботах науковців не у повному обсязі, хоча саме в ранньому віці закладається фундамент всебічного розвитку дитини.

Мета статті – висвітлити особливості взаємозв'язку рухового та сенсорного розвитку у вихованні дітей раннього віку в умовах закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні діти розвиваються в нових соціально-економічних умовах, які не завжди позитивно відображаються на їх первинної соціалізації, а також на психологічної готовності до перебування в закладі дошкільної освіти. Так, несприятливими соціальними факторами виступають велика зайнятість батьків на роботі, дефіцит матеріальних і соціальних ресурсів, зниження рівня батьківської відповідальності, зміна соціальних ролей бабусь і дідусів, гаджет-залежність батьків і дітей тощо.

В умовах сучасного життя та у зв'язку з існуючою небезпекою захворювань, виникає необхідність піклуватися про те, щоб організм дитини був здоровим з раннього віку. Фундамент фізичного розвитку має становити рух, коли рухова активність і м'язові навантаження є умовою і засобом загального розвитку дитини, формування його психіки, здібностей, життєвої актив-

ності. Саме на основі рухових умінь формується сенсорний розвиток, вдосконалюються відчуття, розвиваються уміння дитини. На нашу думку формування рухового і сенсорного розвитку дітей мають бути взаємопов'язані, бо без першого неможливе друге, і навпаки.

Однією з умов успішного вирішення завдань рухового розвитку є активна фізична діяльність дітей протягом дня, яка забезпечується комплексним використанням усіх форм роботи: ранкова гімнастика, фізкультурні заняття, фізкультурні хвилини, спортивні та рухливі ігри, індивідуальна робота, самостійна рухова діяльність дітей, фізкультурні дозвілля і свята, загартовування тощо [1, с. 48]. У ході означених заходів обов'язково використовуються певні сенсорні орієнтири (особистий показ, музичний супровід, яскрава наочність тощо).

Першочергове завдання закладу дошкільної освіти – створення оздоровчого режиму, оптимальних умов для росту і розвитку дитини, до яких відносяться: доброзичливе ставлення до дітей; дотримання санітарно-епідеміологічних вимог (температурний режим і раціональний одяг в приміщенні та на вулиці); раціональне харчування; оздоровчі заходи; заходи, спрямовані на зміцнення імунітету та підвищення захисних сил організму, що, у свою чергу, забезпечує якісний сенсорний і руховий розвиток дітей.

Істотною роллю у вихованні здорової дитини відіграє правильна організація харчування. Під час прийому їжі в групі раннього віку повинна

бути створена сприятлива обстановка (гарно оформлений стіл, спокійне спілкування дітей і дорослих). Такий прийом включає в себе й елементи сенсорного розвитку, бо поєднує в собі зорові, дотикові, смакові та слухові відчуття.

Відомо, що активні рухи підвищують стійкість дитини до захворювань, підвищують діяльність лейкоцитів. Фізичні вправи сприяють розвитку у дітей розумових здібностей, сприймання, мислення, уваги, просторових і часових уявлень [3].

Під час виконання рухів з дітьми групи раннього віку вихователь активно формує у них морально-вольові якості, цілеспрямованість. Займатися з дітьми слід постійно, систематично. Велика різноманітність рухів доступних дитині створює сприятливі умови для розвитку і вдосконалення рухових якостей – швидкості, спритності, сили, витривалості, гнучкості. Біг, стрибки, метання, лазіння, вміння впевнено і вправно діяти – все це необхідне в ігрових і життєвих ситуаціях приносить успіх в спортивних іграх [1, с. 24].

Самостійною формою роботи з фізичного виховання в ранньому віці виступає рухлива гра. Неабияке значення в цьому процесі відіграє сенсорний розвиток.

Головним завданням сенсорного розвитку вважається створення умов для вдосконалення сприймання як першого ступеня без посереднього пізнання навколишнього світу. Спеціально створені умови дозволяють забезпечити накопичення

різноманітних зорових, слухових, дотикових вражень, сформувати елементарні уявлення про основні різновиди величини, форми, кольору. В результаті стає можливим формувати вміння виділяти різноманітні властивості предметів, орієнтуючись на колір, форму, величину, звуки, фактуру тощо.

У дошкільника обстеження предметів підпорядковується головним чином ігровим цілям. Протягом усього дошкільного віку ігрове маніпулювання змінюється власне досліджувальними діями з предметами і перетворюється в цілеспрямоване його використання для засвоєння призначення його частин, їх рухливості та зв'язку один з одним. Сприймаючи предмет, дитина бачить не всі його властивості, а тільки найбільш яскраві, а іноді й одну властивість, і вже за нею відрізняє предмет від інших предметів. Наприклад, трава – зелена, лимон – кислий і жовтий [6].

Виконуючи дії з предметами, дитина починає відзначати їх окремі властивості, різноманітність властивостей в предметі. Це розвиває її здатність відокремлювати властивості від самого предмета, помічати схожі властивості в різних предметах і різні в одному предметі.

Від зовнішніх практичних маніпуляцій з предметами діти переходять до ознайомлення з ними на основі дотику і зору. Головною відмінністю сприймання малюків є той факт, що, поєднуючи в собі досвід інших видів орієнтовною діяльністю, зорове сприймання стає одним із провідних. Воно дозволяє охопити всі

деталі, вловити їх взаємозв'язок і якість.

Відомо: чим вище рухова активність дитини та здатність сприймати мовленнєві висловлювання, тим інтенсивніше розвивається її мовлення. Формування рухів відбувається під мовленнєвий супровід. Мовлення є одним із основних компонентів рухово-просторових вправ [2, с. 96].

Ритм мовлення, перш за все віршів, приказок, сприяє вдосконаленню динамічної координації, загальної та дрібної моторики, полегшує процес запам'ятовування. За допомогою віршованого ритмічного мовлення виробляються правильний мовленнєвий темп, ритм дихання, розвивається мовленнєвий слух, мовленнєва і рухова пам'ять.

Виходячи з вищеописаного зазначимо, що сенсомоторний розвиток є фундаментом інтелектуального розвитку, а сенсорні уміння дітей раннього віку в комплексі з руховими формують передумови продуктивної діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже питання взаємозв'язку рухового і сенсорного розвитку дітей раннього віку в умовах закладу дошкільної освіти є на сьогодні надзвичайно актуальним, адже лише оволодівши сенсомоторними уміннями і навичками дитина зможе всебічно та гармонійно розвиватися в подальшому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глазырина Л. Д. Физическая культура дошкольникам: Младший воз-

- раст. Пособие для педагогов дошкольных учреждений М. : Гуманитарный издательский центр «Владос», 2001. 272 с.
2. Дубогай О. Д., Пангелов Б. П., Фролова Н. О., Горбенко М. І. Інтеграція пізнавальної та рухової діяльності в системі навчання і виховання школярів / К. : Оріяни, 2001. 150 с
 3. Лямина Г. М. Воспитание и развитие детей раненого возраста. М. : «Просвещение», 1981. 224 с.
 4. Макущенко І. В., Пристинська Т. М. Оздоровчі рухливо-пізнавальні ігри як ефективний метод інтеграції інтелектуальних і рухових процесів. Ігровий метод у фізичному вихованні оздоровчої і реабілітаційної спрямованості : практ. посіб. Донецьк : ДОНІЗТ, 2006. С. 50-53.
 5. Пивовар А. А. Організаційно-методичні основи розвитку фізичних і пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку в процесі занять фізичними вправами : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький : Пальміра, 2005. 111 с.
 6. Пилюгина Э. Г. Заняття по сенсорному вихованню с дітьми раннього віку. М. : Просвещение, 2003. 96 с.